

Utskottsinitiativ för bättre slutna ungdomsvård

Gångbrottsligheten har etablerat sig som ett av de allvarligaste samhällsproblemen i Sverige. Unga människor rekryteras in i kriminalitet, vilket är särskilt allvarligt i ett framtidsperspektiv, men också eftersom samhället har ett särskilt ansvar att säkerställa barn och ungas rätt till en trygg uppväxt och en god start i livet. Samtidigt har unga vuxna över 18 år samma rättigheter och skyldigheter som andra myndiga medborgare i Sverige. De måste ta ansvar för sina handlingar.

Unga är rent allmänt överrepresenterade i statistiken över misstänkta och lagförda. Under år 2019 anmäldes totalt drygt 36 000 brott där den misstänkte var i åldern 15–20 år, enligt statistik från Brottsförebyggande rådet. Denna ålderskategori står därmed för ca 20 procent av det totala antalet brottsmisstänkta. Många grova och allvarliga brott, inte sällan med skjutvapen, utförs också av personer i den här ålderskategorin.

Polisen konstaterade redan i en rapport från 2018 att det behövs nya lösningar för de unga lagöverträdare som ställer sig helt utanför samhällets spelregler. När unga begår brott måste samhällets reaktion vara snabb och effektiv om den unge ska ha en chans till rehabilitering.

Den påföljd som främst är aktuell för unga som döms för mycket grov brottslighet är slutna ungdomsvård, LSU, under en maximal tid om fyra år. Ungdomar under 18 år döms i princip aldrig till fängelse. Det innebär att straffet för en person under 18 år, som döms för exempelvis mord, i princip resulterar i fyra års inlåsning.

År 2019 dömdes totalt 86 ungdomar i åldern 15–20 år till slutna ungdomsvård. Flertalet av dem var i övre tonåren. Hösten 2020 verkställde totalt 67 unga slutna ungdomsvård och av dem var hela 45 stycken över 18 år. Det handlar alltså ofta om unga vuxna som gjort sig skyldiga till mycket allvarlig och grov brottslighet. Den slutna ungdomsvården måste utformas med hänsyn till detta.

Vårdtiderna måste motsvara brottslighetens allvar. Den längsta möjliga vårdtiden inom slutna ungdomsvård måste förlängas. Dagens maximala vårdtid om fyra år är otillräcklig både ur ett proportionalitetsperspektiv och ett behandlingsperspektiv.

Den slutna ungdomsvården verkställs på ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse, SiS. Bara under 2020 skedde 26 rymningar från den slutna ungdomsvården. Brister har också konstaterats när det gäller säkerhetskontroll av personal samt de intagnas tillgång till internet och kontakt med olämpliga nätverk under tiden i slutna ungdomsvård. Detta visar att säkerheten på SiS-hemmen är eftersatt i jämförelse med Kriminalvården.

De unga som döms till slutna ungdomsvård har ofta en kriminell livsstil. Vi menar att Kriminalvården kan ha större kompetens inom området än SiS, även om det rör sig om ungdomar. En särskild enhet inom Kriminalvården bör överta det övergripande ansvaret för unga som begått grova brott. Detta har också riksdagen i mars 2020 tillkännaggett för regeringen.

Den 20 januari, meddelade regeringen att den tänker tillsätta en utredning som ska göra en översyn av regleringen om slutna ungdomsvård, men inte att utreda om ansvaret för den

slutna ungdomsvården ska flyttas över till Kriminalvården. Inte heller kommer utredningen uttryckligen att få i uppdrag att föreslå en höjd maximal vårdtid.

Det borde vara en självklarhet att den aviserade utredningen också ska titta på frågan om vem som ska ansvara för vården. Det är också anmärkningsvärt att regeringen nonchalerar riksdagens tillkännagivande.

Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna vill att den aviserade utredningen ska få i uppdrag att utreda frågan om att flytta över ansvaret för den slutna ungdomsvården till Kriminalvården. Utgångspunkten är att en sådan flytt ska ske. Utredningens direktiv måste vidare utformas så att det klart framgår att den maximala vårdtiden för sluten ungdomsvård ska höjas.

**Johan Forsell
Helena Vilhelmsson
Andreas Carlson
Johan Pehrson**